

COLIN RULOFF
PETER HORBAN

TANRI VE RASYONEL İNANÇ:
DOĞAL TEOLOJİDE
ÇAĞDAŞ ARGÜMANLAR

Çeviri: Mehmet Bulgen

alBaraka
Yayınları

COLIN RULOFF

Kanadalı felsefeci, araştırmacı ve akademisyen. Lisans eğitimini Simon Fraser Üniversitesinde tamamladı, yüksek lisans ve doktora derecelerini ise Claremont'tan aldı. Hâlen Kwantlen Polytechnic Üniversitesi (KPU) Felsefe Bölümü başkanı ve öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Çalışmaları ağırlıklı olarak bilgi felsefesi (epistemoloji), din felsefesi, doğal teoloji ve çağdaş teistik argümanlar üzerine yoğunlaşmaktadır. Akademik kariyeri boyunca farklı kurumlarda dersler veren Ruloff, din felsefesi alanında birçok önemli eserin editörlüğünü üstlenmiş ve çağdaş tartışmalara literatür düzeyinde ciddi katkılar sağlamıştır.

PETER HORBAN

Kanadalı felsefeci ve akademisyen. Uzun yıllar Simon Fraser Üniversitesi Felsefe Bölümünde kıdemli öğretim görevlisi olarak hizmet vermiş ve bu kurumdan emekli olmuştur. Din felsefesi, Tanrı'nın varlığına dair argümanlar, dinî şüphecilik ve kişisel kimlik kavramları temel ilgi ve araştırma alanlarıdır. Din felsefesine yaptığı akademik katkılarının yanı sıra felsefi düşünme pratikleri ve rasyonel yazım teknikleri konusundaki yetkinliğiyle de tanınır. Özellikle felsefe metodolojisi üzerine kaleme aldığı rehber metinler, Kuzey Amerika'daki birçok üniversitede öğrencilere temel başvuru kaynağı olarak okutulmaktadır.

MEHMET BULGEN

Prof. Dr. Mehmet Bulgen, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezundur. Yüksek Lisans ve Doktora eğitimlerini Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Kelâm alanında tamamladı. Kanada'daki McGill Üniversitesi ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Syracuse Üniversitesinde birer yıl süreyle alanıyla ilgili araştırmalarda bulundu.

Kelâm Atomculuđu ve Modern Kozmoloji, Klasik İslam Düşüncesinde Atomculuk Eleřtirileri, Kelâmın Nesne Kuramı adlı telif kitaplarının yanı sıra çok sayıda makale, derleme ve tercümede imzası bulunan Bulgen, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kelâm Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Şekiller.....	7
Teşekkür.....	9
Önsöz.....	11
Türkçe Çeviriye Önsöz.....	15
Giriş.....	23

BİRİNCİ BÖLÜM

TANRI'NIN VARLIĞI LEHİNE KLASİK ARGÜMANLARIN YENİDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Olumsuzluk Argümanı.....	43
Joshua Rasmussen	
Kelâm Kozmolojik Argümanı.....	67
Andrew Ter Ern Loke	
Ontolojik Argüman.....	91
Jason Megill	
Hassas Ayar Argümanı.....	115
Michael Rota	
Biyolojik Karmaşıklık Argümanı.....	141
Michael J. Behe	
Biyolojik Bilgi Argümanı.....	169
Stephen Meyer	
Ahlâk Argümanı.....	197
C. S. Evans ve Trinity O'Neill	

İKİNCİ BÖLÜM

DOĞAL TEOLOJİDE YENİ AÇILIMLAR

Fenomenal Bilinç Argümanı	225
J. P. Moreland	
Güzellik Argümanı	251
Brian Ribeiro	
Kesinlik Argümanı	269
Katherin Rogers	
Matematiğin Uygulanabilirliği Argümanı	293
William Lane Craig	
Kavramsal Argüman	323
Greg Welty	
Arzu Argümanı	349
William A. Lauinger	
Dinî Tecrübe Argümanı	369
Kai-man Kwan	
Bahis Argümanı	397
Joshua Golding	
Hayatın Anlamı Argümanı	411
Stewart Goetz	
Ortak Kabul Argümanı	429
Jonathan Matheson	
Dallanmış Doğal Teoloji Argümanı	455
Sandra Messen ve Thomas D. Sullivan	
Dizin	479

ŞEKİLLER

Kozmolojik Sabitin Hassas Ayarı	122
Örnek Bir Problem İçin Olasılık Uzayı.....	126
İnce Ayar Argümanı İçin Olasılık Uzayının Gösterimi	129
Çok Parçalı Mekanik Bir Fare Kapanı.....	155
Bakteriyel Kamçı.....	158
DNA Molekülünün Kimyasal Bileşenleri Arasındaki Bağ İlişkisi.....	178

TEŞEKKÜR

Aşağıdaki yayınevlerine ve telif hakkı sahiplerine, daha önce yayımlanmış makale ve bölümlerin kısmen ya da tamamen yeniden basımına izin verdikleri için teşekkür ederiz:

InterVarsity Press (IVP)'e, *Taking Pascal's Wager* adlı eserden alınan materyaller için. Telif hakkı © 2016 Michael Rota'ya aittir. Kullanım izni InterVarsity Press, P.O. Box 1400, Downers Grove, IL 60515, USA tarafından verilmiştir. ivpress.com.

Oxford University Press'e, C. S. Evans tarafından kaleme alınan 5. Bölüm ("Moral Arguments and Natural Signs for God") içindeki materyaller için. Bu bölüm, *Natural Signs and Knowledge of God* (Oxford, Oxford University Press, 2010), s. 107–148 adlı eserde yer almaktadır.

Taylor & Francis Informa UK Ltd'ye, J. P. Moreland tarafından yazılan 10. Bölüm için ("The Argument from Consciousness"). Bu bölüm, Paul Copan ve Paul K. Moser (ed.), *The Rationality of Theism* (Routledge, 2003), s. 204–220 adlı eserde yer almaktadır.

The European Journal for the Philosophy of Religion dergisine, Brian Ribeiro'nun "The Theistic Argument from Beauty: A Philonian Critique" başlıklı makalesinden alınan materyaller için. *European Journal for the Philosophy of Religion* 5 (2013): 149–158. © EJPR.

The Society of Christian Philosophers'a, Katherin Rogers'ın "Evidence for God from Certainty" başlıklı makalesi için. *Faith and Philosophy* 25 (2008): 31–46.

The Copyright Clearance Center'a (222 Rosewood Drive, Danvers, MA 01923 www.copyright.com) Kai-man Kwan'ın "Can Religious

Experience Provide Justification for Belief in God?” başlıklı makalesinden alınan materyaller için. *Philosophy Compass* 1 (2006): 640–661.

Taylor & Francis Informa UK Ltd’ye, Joshua Golding’in kaleme aldığı 41. Bölüm (“The Wager Argument”) için. Bu bölüm, Chad Meister ve Paul Copan (ed.), *The Routledge Companion to Philosophy of Religion* (Routledge, 2012), s. 445–453 içinde yer almaktadır.

Emily Beattie ve Paul Fader’a el yazmasının biçimlendirilmesi ve düzenlenmesindeki paha biçilmez yardımları için en içten takdir ve teşekkürlerimizi sunarız. Sabırları, destekleri ve detaylara gösterdikleri özen büyük takdir görmektedir.

Becky Holland’a da bu projeyi üstlenmeyi kabul ettiği ve çeşitli aşamalarında gösterdiği profesyonellik, rehberlik ve destek için şükranlarımızı sunarız. Ek olarak, Merv Honeywood’a kitabın redaksiyonu ve indeksin derlenmesindeki mükemmel çalışması için teşekkür ederiz. Son olarak en büyük şükran borcumuz bizi en iyi tanıyan iki kişiye. Bu kitap sizin için Gabrielle ve Helen.

ÖNSÖZ

Elinizdeki kitap, doğal teoloji üzerine bir eserdir. Doğal teoloji, ilahi vahiyden bağımsız bir şekilde yalnızca insanın doğal bilişsel yetilerine dayanarak, Tanrı'nın varlığı ve doğası hakkında hakikatlere ulaşma çabasıdır. Bu bilişsel yetiler arasında duyuşsal algı, hafıza, iç gözlem, tümdengelsel çıkarım, tümevarımsal çıkarım, analogik akıl yürütme ve en iyi açıklamaya dayalı çıkarım (abdüktif akıl yürütme) gibi yöntemler yer alabilir. Doğal teoloji, Kitab-ı Mukaddes, Talmud veya Kur'ân-ı Kerim gibi çeşitli kutsal metinler aracılığıyla Tanrı tarafından bize bildirilen ifadelere dayanarak Tanrı'nın doğası ve varlığına ilişkin hakikatlere ulaşma girişimi olan *vahyedilmiş teoloji* veya *vahye dayalı teolojiden* farklıdır. Örneğin, vahye dayalı teoloji başlangıç noktası olarak Yeni Ahit'in İsa Mesih hakkındaki bazı iddialarını otorite kabul edebilir ve daha sonra Mesih'in aynı anda nasıl biri beşerî diğeri ilahi olmak üzere iki farklı tabiata sahip olabileceğine dair felsefi veya teolojik bir açıklama inşa etmeye devam edebilir. Doğal teoloji ise buna karşılık genellikle gözlemlenebilir evren hakkında bazı olguları (kozmosun var olduğu gerçeği, evrenin hassas ayarlı olduğu gerçeği vb.) başlangıç noktası olarak alır ve daha sonra bu olgulara dayanarak Tanrı'nın varlığı için bir argüman oluşturmaya devam eder. Genel olarak doğal teolojinin, vahye dayalı teolojiden farklı şekilde herhangi bir doğaüstü bilgi kaynağına veya veriye başvurmaktan kaçındığını, diğere felsefi girişimlerle aynı rasyonel araştırma standartlarını izlediğini ve aynı eleştirel değerlendirme yöntemlerine tâbi olduğunu söyleyebiliriz.¹

¹ Andrew Chignell ve Derk Pereboom, "Natural Theology," *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, ed. Edward N. Zalta, 2019, <https://plato.stanford.edu/entries/natural-theology>.

Doğal teoloji projesine dair çarpıcı özelliklerden biri, onun muazam uzun ömürlü oluşudur. Neredeyse her çağda ve her gelenekte filozoflar, doğal teolojiyle meşgul olmuşlardır.² MÖ 4. yüzyıla kadar geriye gittiğimizde, Platon'un *Yasalar* adlı eserinin X. Kitabı'nda, günümüz filozoflarının "kozmozolojik argüman" dediği şeyin bir versiyonuna rastlarız. O zamandan bu yana filozoflar, Tanrı'nın var olduğunu ve Tanrı'ya inanmanın rasyonel olduğunu göstermeye yönelik çeşitli çabaları formüle etmeye, savunmaya ve geliştirmeye çok fazla zaman ve emek harcamışlardır. Nitekim William Lane Craig ve J. P. Moreland'ın da belirttiği gibi³ son yirmi yılda doğal teoloji alanında cesur bir yeniden canlanma yaşanmıştır. Günümüz doğal teologları, bu alandaki klasik argümanları yalnızca yeniden canlandırmak ve biçimlendirmekle kalmamış, aynı zamanda modern kozmoloji, kimya ve biyolojideki son buluşlardan faydalanarak bir dizi ilgi çekici yeni argüman da geliştirmişlerdir. Doğal teoloji alanında, birçoğu ileri düzey mantık ve felsefe eğitimi gerektiren ve oldukça teknik olan sayısız kitap ve yüzlerce akademik makale, profesyonel eğitim almış filozoflar ve teologlar tarafından her yıl yayınlanmaya devam etmektedir.

20. yüzyılın doğal teologları için Tanrı'nın varlığına dair tartışmaların her şeyi kapsayan bir tutku hâline geldiğini söylemek abartı olmayacaktır. Ancak doğal teoloji pratiği yalnızca akademik çevrelerle sınırlı değildir; bilakis Chignell ve Pereboom'un da belirttiği gibi⁴ doğal teolojideki bu son diriliş, halk arasında da etkisini göstermektedir. Günümüzde akıllı tasarımı savunan popüler enstitüler, halk arasında verilen apolojetik (dinî savunuculuk) dersleri, teistlerle ateistler arasında gerçekleşen kampüs tartışmaları, "Yeni Ateist" hareket, papazlarla ateist savunucular arasında YouTube'da yayınlanan tartışmalar ve Tanrı'nın varlığını kanıtlama girişimi üzerine ünlü ateistlerin verdiği TED konuşmaları bulunmaktadır.

Doğal teolojideki bu son patlama göz önüne alındığında mevzubahis argümanların çağdaş formülasyonlarının henüz tek bir kullanıcı dostu ciltte temsil edilmediğini görmek şaşırtıcıdır. Elinizdeki kitap, bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Öncelikle ileri düzey lisans ve lisansüstü öğrencilerine yönelik olan *Doğal Teolojide Çağdaş Argümanlar*, doğal

² Age.

³ William Lane Craig ve J. P. Moreland, *The Blackwell Companion to Natural Theology* (Wiley-Blackwell, 2012), ix.

⁴ Chignell ve Pereboom.

teoloji pratiği için kapsamlı, felsefi açıdan titiz fakat aynı zamanda erişilebilir bir “alan kılavuzu” niteliğindedir. Doğal teolojide son yirmi yılda öne çıkan argümanların yanı sıra kavramsalcı argüman, bilgi argümanı, matematik argümanı, ortak kanaat argümanı, kesinlik argümanı ve güzellik argümanı gibi daha az bilinen bir dizi ilgi çekici argümanı da kapsamayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla eser sadece felsefe lisans ve lisansüstü öğrencilerine değil, aynı zamanda dinî çalışmalar, teoloji, Kitab-ı Mukaddes çalışmaları ve felsefe alanlarındaki profesyonel araştırmacılara da hitap etmektedir. Çalışmanın, günümüzde doğal teolojinin en iyi uygulayıcılarından bazıları tarafından yapılan çalışmaların yaratıcı derinliğini ve felsefi genişliğini canlı bir şekilde gösterdiğine inanıyoruz.